

**ინოვაციური ბიზნესის სახელმწიფოებრივი
რეგულირების პოლიტიკა და მისი მხარდამჭერი
ინსტიტუტები საქართველოში**

ლალი ხიხაძე

ეად, თსუ ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი
საერთაშორისო ბიზნესის კათედრა
ასოცირებული პროფესორი
Lali.KhiKhadze@tsu.ge
599 25 60 07

ანოტაცია

ინოვაციური ბიზნესი – ეს მრავალსაფეხურიანი და გრძელვადიანი პროცესია, რომელიც იდეით იწყება, შემდეგი ეტაპებია კვლევა-განვითარება (საინჟინრო-საკონსტრუქციო სამუშაოები, ტესტირება, პროტოტიპების შექმნა, ინტელექტუალური საკუთრების სტრატეგიის შემუშავება, ბაზრების პირველი მიმოხილვა, ტექნოლოგიის კომერციალიზაციის სტრატეგიის შერჩევა) – კომერციალიზაცია – ტესტური გამოშვება – სრულმასშტაბიანი წარმოება – დისტრიბუცია – მარკეტინგი. ამ გრძელი და სარისკო პროცესის თითოეული ეტაპი მონაწილეთა შორის ურთიერთობების რეგულირების თავისებურებებითა და ამ ეტაპისთვის რისკების არსებობით ხასიათდება.

ბიზნესში ინოვაციური პროცესი-მეცნიერული ცოდნის ინოვაციებად გარდაქმნის პროცესია. იგი მთლიანობაში მოიაზრება, როგორც საქმიანობა, რომელიც უზრუნველყოფს ახალ შესაძლებლობათა მუდმივ ძიებას, დასმული ამოცანების გადასაწყვეტად სხვადასხვა რესურსული წყაროების გამოძენას, მოზიდვას და კვლავწარმოებით პროცესში ჩართვას, მეცნიერებატევადი, კონკურენტუნარიანი პროდუქციის წარმოებას ახალი მიდგომებისა და ტექნოლოგიების საშუალებით.

სახელმწიფოს ინოვაციური პოლიტიკა-სოციალურ-ეკონომიკური პოლიტიკის შემადგენელი ნაწილია, რომელიც განსაზღვრავს ინოვაციების დარგში სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოების საქმიანობის მიზნებს, მიმართულებებს და მეთოდებს. ინოვაციური პოლიტიკის ძირითად ამოცანას თანამედროვე ეტაპზე წარმოადგენს ისეთი სისტემის შექმნა, რომელიც შეძლებს სამამულო ინტელექტუალური პოლიტიკისა და თანამედროვე ტექნიკისა და ტექნოლოგიების მიღწევების გამოყენებას კონკურენტუნარიანი პროდუქციის საწარმოებლად.

საკვანძო სიტყვები: ინოვაციური ბიზნესი, სახელმწიფოს ინოვაციური პოლიტიკა, რეგულირების ინსტრუმენტები, მხარდამჭერი ინსტიტუტები, მარეგულირებელი საკანონმდებლო ბაზა და ნორმატიული აქტები.

**ინოვაციური ბიზნესის სახელმწიფოებრივი რეგულირების
არსი და მისი გამოყენების აუცილებლობა საბაზრო ეკონომიკის პირობებში**

ინტელექტუალური რესურსი ბიზნესის ერთ-ერთ პრიორიტეტული ინსტრუმენტია. ამდენად ბიზნესში თანამედროვე სამეცნიერო-ტექნიკური ცოდნის გამოყენების პროცესი ინოვაციის ცნებით გამოიხატება.

ინოვაციური ბიზნესის განვითარებას მნიშვნელოვანწილად თვით საბაზრო მექანიზმი განაპირობებს შიგა და საერთაშორისო მძაფრი კონკურენციის გამო, მაგრამ სახელმწიფოს მიერ ამ პროცესის რეგულირება ობიექტურად აუცილებელია, ვინაიდან მას შეუძლია უზრუნველყოს:

1. საბაზრო კრიზისების თავიდან აცილება;
2. ინოვაციური პროცესების გეგმაზომიერი გაძლიერება (ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიის შესაბამისობა ინოვაციური განვითარების მიზნებთან და პირიქით);
3. რესურსების ეფექტიანი მობილიზება;
4. ქვეყნის მეცნიერებისა და განათლების სისტემის ეფექტიანი ორგანიზება;
5. საერთაშორისო ინოვაციური გამოცდილების ეფექტიანი გამოყენება;
6. ფინანსური, ინსტიტუციური და ორგანიზაციული მხარდაჭერა და ა.შ.

ინოვაცია, უპირველეს ყოვლისა, პასუხია საერთაშორისო ბიზნეს გარემოს გამოწვევებზე. მუდმივი ცვლილებები კანონმდებლობაში, ბიზნესის კეთების პირობებსა და წესებში, კონკურენციის გაზრდა, ბიზნესის ორგანიზაციისა და მენეჯმენტის სფეროში ახალი ცოდნის გაჩენა, მუშაკთა და მენეჯერების საფუძვლიანი გადამზადება, მათი უწყვეტი ჩანაცვლება მოტივირებული, საქმისადმი ორიენტირებული და ნიჭიერი ახალი თაობებით, ახალი ბაზრების გაჩენა, ინჟინერიის, ბიზნეს კომუნიკაციისა და ინფორმაციული ტექნოლოგიების საშუალებების განვითარება, სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესი და ა.შ. მოითხოვს, რომ საწარმოებს ჰქონდეთ ძალიან ადაპტირებული შესაძლებლობები. საწარმოს მუდმივი ადაპტაცია საერთაშორისო ბიზნეს გარემოს პირობების შეცვლაზე კი ხორციელდება მენეჯერული ინოვაციის მეშვეობით, რაც განსაზღვრავს ინოვაციური კომპონენტის უპირატესობას ბიზნესის მართვის სისტემაში.

მხოლოდ მეცნიერების, მეწარმეობის, საზოგადოების, სახელმწიფო და მუნიციპალური ორგანოების ნაყოფიერი ურთიერთქმედებით იქნება შესაძლებელი ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების სწრაფი ტემპის უზრუნველყოფა და მრავალი ინოვაციური ბიზნესის ჩამოყალიბება.

ბიზნესის, მეცნიერებისა და სახელმწიფოს ერთობლივი ძალისხმევის გარეშე ინოვაციური მეწარმეობის ფორმირება და განვითარება შეუძლებელია. ინოვაციური ბიზნესის ფორმირების ხელშემწყობი პროცესები უნდა განხორციელდეს სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმის მეშვეობით, რომლის სტრუქტურა და შინაარსი დამოკიდებულია ქვეყნის ინოვაციური განვითარების დონეზე, ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიასა და ტაქტიკაზე.

XXI საუკუნე ცოდნის ეკონომიკაზე დაფუძნებული ეპოქაა. თანამედროვე მსოფლიოში იქმნება ფასეულობების ახალი სისტემა, რომელიც ძირფესვიანად ცვლის ეკონომიკისა და ბიზნეს სექტორის განვითარების ძირითად ფაქტორს და აყალიბებს ახალი ტიპის ეკონომიკურ პოლიტიკას. აღნიშნულ პროცესში ცოდნის სექტორი გადამწყვეტ როლს ასრულებს. ცოდნის წარმოება არის ეკონომიკური ზრდის წყარო. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ეკონომიკური ზრდის დომინანტი ბიზნესის ორგანიზაციის ახალი ფორმებთან ერთად ხდება მეცნიერული ცოდნის სისტემა – ახალი პროცესების, პროდუქტებისა და მომსახურების სისტემა.

მსოფლიო გამოცდილებისა და საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად, ინოვაციური ბიზნესი ინტელექტუალური საქმიანობის შედეგია, რომელიც აისახება ახალ, გაუმჯობესებულ პროდუქტებში და მომსახურებაში, ან ახალ გაუმჯობესებულ ტექნოლოგიებში, რომლებიც გამოიყენება პრაქტიკულ საქმიანობაში. მაშასადამე, ინოვაციის აუცილებელი თვისებაა სამეცნიერო-ტექნიკური სიახლე, სამრეწველო გამოყენებადობა და კომერციალიზაცია. ინოვაციები გარდაიქმნებიან ზრდის სტრატეგიულ ფაქტორად, გავლენას ახდენენ საზოგადოებრივი წარმოების სტრუქტურაზე, სახეს უცვლიან საზოგადოების ეკონომიკურ ორგანიზაციას, ახდენენ ქვეყანაში სოციალური სიტუაციის სტაბილიზაციას.

საქართველოს განვითარების მომავალი ინოვაციურ ბიზნესს ეკუთვნის. სწორედ ეროვნული ინოვაციური სისტემა არის განვითარების საფუძველი ნებისმიერ სფეროში, საზოგადოების ნებისმიერი მოთხოვნის დაკმაყოფილების შესაძლებელი მექანიზმი. ინოვაციაა ეკონომიკასა და ბიზნეს სექტორში სიახლეების ათვისების საფუძველი, რომელიც ეკონომიკის ზრდას განაპირობებს. ბიზნეს პროცესები ინოვაციის გზით უნდა წარიმართოს. ინოვაციის გზით განვითარება ნიშნავს საინოვაციო პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებას მართვის ყველა

(ქვეყნის, რეგიონის) დონეზე. ეს მიდგომა ფართოდ უნდა იყოს გაზიარებული და კამათს არ უნდა იწვევდეს საქართველოში.

საქართველოსათვის ინოვაციური ბიზნესის განვითარება – ეს შესაძლებლობაა იმპორტიორი ქვეყნიდან გახდეს მეცნიერებატევადი პროდუქციის ექსპორტიორი ქვეყანა. საწარმოო სფეროში ინოვაციების დანერგვა აამაღლებს არა მხოლოდ წარმოებული პროდუქციის ხარისხს და შეამცირებს დანახარჯებს, არამედ შეიქმნება პრინციპულად ახალი სახის კონკურენტუნარიანი პროდუქცია და მომსახურება, გაჩნდება გასაღების ახალი ბაზრები, გაიზრდება ბიზნესსუბიექტების კონკურენტუნარიანობა, ამაღლდება მოსახლეობის ცხოვრების დონე, რითაც საქართველო დაიკავებს ღირსეულ ადგილს ევროპული თანამეგობრობის ქვეყნებს შორის.

ინოვაციური პოლიტიკის შემუშავების პროცესში უპრიანი დეტალურად განისაზღვროს სახელმწიფო ინსტიტუციების როლი ქვეყნის ინოვაციური ეკონომიკის სისტემის ჩამოყალიბებაში და მოვახდინოთ სახელმწიფო ინსტიტუტების ანალიზი, რის საფუძველზეც ინოვაციური ეკონომიკის ფორმირების სახელმწიფო ინსტიტუციების საჭიროებისა და პრობლემებს განვსაზღვრავთ. ინოვაციური პოლიტიკის ფორმირებაში, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ჩართულია კვლევითი ინსტიტუტები, უნივერსიტეტები, ინვესტორები, ინოვაციური ეკოსისტემის მხარდაჭერი ინსტიტუციები, ბიზნეს ინკუბატორები, რომლებიც ინოვაციური იდეის მქონე მენარმეებს შესაძლებლობას აძლევენ შეღავათიან პირობებში განავითარონ საკუთარი ბიზნეს იდეა. კვლევა განვითარებაზე გასაწევი დაფინანსების ოდენობას საქართველოს პარლამენტი განსაზღვრავს სახელმწიფო ბიუჯეტის განხილვისას.

ამრიგად, ინოვაციური პოლიტიკის ფორმირებაში მნიშვნელოვანი როლი და პასუხისმგებლობა აქვთ სამინისტროებს: საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო – ინოვაციური ეკონომიკის ფორმირების ერთ-ერთი მიმართულების „ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის“ სრულყოფაზე პასუხისმგებელი. მათი მოვალეობაა კვლევაგანვითარების სისტემის რეგულირება. სამინისტროს ბაზაზე შექმნილი სსიპ „შოთა რუსთაველის ეროვნული სამეცნიერო ფონდი“ ხელს უწყობს ქვეყანაში მეცნიერების, ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების სისტემის განვითარებას. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო – მუშაობს ქვეყნის ეკონომიკური და სოციალური განვითარების სტრატეგიაზე. იგი პასუხისმგებელია ქვეყანაში ინოვაციური ეკონომიკის მშენებლობაზე. ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს დაქვევებულობაში არსებული უწყების – „საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოს“, მიზანს ინოვაციური ეკოსისტემის განვითარება წარმოადგენს. ასევე, აღნიშნული სამინისტროს ბაზაზე შექმნილი საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრი – „საქპატენტი“, რომელიც ინტელექტუალური საკუთრების პოლიტიკას განსაზღვრავს. საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, საბიუჯეტო-საგადასახადო პოლიტიკის განსაზღვრისას, მაქსიმალურად ითვალისწინებს საგადასახადო შეღავათებსა და სახელმწიფო სუბსიდიებს ინოვაციების წარმოებაში დანერგვის ხელშეწყობის მიზნით. ენერგეტიკის სამინისტროს ფუნქცია ინოვაციური ეკონომიკის ფორმირების პროცესებში არატრადიციული ენერგორესურსების, კერძოდ, განახლებადი ენერგორესურსების შექმნის პროცესში ვლინდება. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ფუნქციას წარმოადგენს მდგრადი ეკონომიკისა და საზოგადოების ჩამოყალიბება. იგი მიზნად ისახავს ბუნებრივი რესურსების მართვას და დაზოგვას. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ტექნოლოგიური ინოვაციის მდგრად განვითარებასთან ურთიერთკავშირი, სადაც წარმოების პროცესები იმგვარად მიმდინარეობს, რომ მნიშვნელოვნად შემცირდეს ნარჩენები, გარემოს დაბინძურება და მოხდეს ე.წ. „მწვანე ბიზნესის“ განვითარება. ამრიგად, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ინოვაციური ეკონომიკის ფორმირება ხორციელდება სახელმწიფოს სხვადასხვა ინსტრუმენტების ერთობლიობით, რომელშიც მოიაზრება როგორც სახელმწიფო რეგულირება, ასევე ინსტიტუციების როლი და მასში ინოვაციის განვითარების ხელშეწყობი ღონისძიებები, რომელიც ნაწილობრივ ფინანსურ დახმარებასა და მხარდაჭერას გულისხმობს.

თანამედროვე ეტაპზე ეკონომიკასა და ბიზნეს სექტორში ინოვაციები უნიკალური ტექნოლოგიების დანერგვის, პროგრესული განვითარებისა და ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ამაღლების მძლავრი მექანიზმი და განმსაზღვრელი ფაქტორია.

ინოვაციური მენარმეობის ფორმირების სახელმწიფო რეგულირების არსი ისაა, რომ სახელმწიფომ, საბაზრო პრინციპებზე დაყრდნობით, ხელი უნდა შეუწყოს ეკონომიკის ინოვაციური განვითარების პროცესთა დაჩქარებას. მისი თავისებურება გამოიხატება იმაში, რომ რეგულირების ძირითადი აქცენტი გადატანილია ეკონომიკის თვისებრივ სრულყოფაზე. მისი მთავარი მიზანია არა მხოლოდ ხელი შეუწყოს საბაზრო ძალების მოქმედებას, რათა დაჩქარდეს ინოვაციური განვითარების პროცესი, არამედ თავიდან ავიცილოთ ეკონომიკური საქმიანობისაგან ბუნებისადმი მიყენებული ნეგატიური შედეგები. დიდი ხანია, რაც მსოფლიოში გამოიკვეთა მომავალი მოსალოდნელი კატასტროფების შემამფოთებელი კონტურები. მასასადამე, სახელმწიფომ ხელი უნდა შეუწყოს ისეთ ინოვაციურ პროცესებს, რასაც მდგრადი ეკონომიკური განვითარება მოჰყვება. ამასთან ქვეყნის ეკონომიკის ინოვაციური განვითარება და მდგრადი ეკონომიკური განვითარება ერთიან ჭრილში უნდა განიხილებოდეს. ინოვაციური მენარმეობის ფორმირების სახელმწიფო რეგულირების მოქნილი მექანიზმის არსებობა განვითარებად ქვეყნებში ინოვაციური ბიზნესის ფორმირების აუცილებელი პირობაა.

საქართველოსათვის და მსგავსი განვითარებადი ქვეყნებისათვის მნიშვნელოვანია, ტრადიციული წარმოების ფაქტორების პარალელურად, ცოდნაზე და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვაზე ორიენტირებული ეკონომიკური აქტივობების განხორციელება და მხარდაჭერა. აღნიშნული საკითხი კი, თავის მხრივ, გულისხმობს როგორც ცენტრალური, ისე რეგიონული ხელისუფლების მიერ შემუშავებული ინოვაციური ბიზნესის განვითარების სტრატეგიასა და მათ განხორციელებას. მეცნიერთა გარკვეული ნაწილის მხრიდან სამეცნიერო-ტექნოლოგიური განვითარება ხშირად კერძო ფირმების დამსახურებად განისაზღვრება და ამ პროცესში სახელმწიფო, როგორც მარეგულირებელი და მაკონტროლებელი ორგანო, შემაფერხებელ როლად არის მიჩნეული. მიუხედავად ამისა, აღნიშნული მოსაზრების საპირწონედ შესაძლებელია მოყვანილ იქნას სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული ისეთი პროექტები, რომლებმაც საფუძველი შეუქმნეს ახალი ტექნოლოგიების განვითარებასა და პროგრესს.

მსგავსი დაფინანსების პირობებში შექმნილია არაერთი მნიშვნელოვანი ტექნოლოგიური ბაზისი, რომელთა შედეგები განვრცობილია ეკონომიკის მნიშვნელოვან დარგებში. ხშირ შემთხვევაში სახელმწიფო გვევლინება ერთადერთ, უპირობო მხარედ, რომელიც მზადაა განახორციელოს მნიშვნელოვანი კაპიტალდაბანდება მაღალი რისკის შემცველ საინვესტიციო პროექტში, რომელიც თავის მხრივ, ინოვაციური ტექნოლოგიის შექმნას გულისხმობს, რასაც ტრადიციული კერძო კომპანიები და კომერციული ბანკები ვერ ახერხებენ. ამ უკანასკნელთა ჩართულობა როგორც წესი ვლინდება მას შემდეგ, როცა სახელმწიფოს მიერ ძირითადი სამუშაოები შესრულებულია. აღნიშნული მიდგომა აპრობირებულია როგორც განვითარებულ, ისე განვითარებად ქვეყნებში (აშშ, სკანდინავიის ქვეყნები, იაპონია, ისრაელი და ა.შ.).

თანამედროვე გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ინოვაციური ტექნოლოგიების შექმნა, გავრცელება და ათვისება თავდაპირველად ეკონომიკურ ზრდის ტემპებს და პროდუქტიულობის დონეს ამცირებს (ინტეგრაციისა და რესტრუქტურეზაციის პრობლემების გამო), მაგრამ გრძელვადიან პერიოდში პროდუქტიულობის დონის გაუმჯობესების და საბოლოოდ, ეკონომიკური ზრდის ტემპის დაჩქარების გამო ტექნოლოგიური ინოვაცია განიხილება, როგორც ეკონომიკური ზრდის მთავარი მამოძრავებელი ძალა (Mokyr, 1990). მეცნიერთა ნაწილი კრიტიკულად აფასებს ურთიერთკავშირს ინოვაციასა და ეროვნულ ეკონომიკურ ზრდას შორის (Edgerton, 2007). ინოვაციური იდეების წარმოშობის წყაროდ შესაძლოა განვიხილოთ იქნას მრავალი ფაქტორი ასე მაგალითად ფუნდამენტური და გამოყენებითი კვლევა, ინოვაციის დიფუზია, პროცესების გაუმჯობესებისა და სხვა. აღსანიშნავია, რომ ეროვნული ინოვაციის სისტემების შესწავლა განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს ცოდნის ნაკადებზე. აღნიშნული ვლინდე-

ბა იმით, რომ სახელმწიფოს მიერ გამოყოფილი ფინანსური რესურსით დაფინანსდა ტექნოლოგიური განვითარების პროცესი შემდეგ საერთაშორისო კომპანიებში: IPHON, TESLA, MOTOROLA და ა.შ. [წყარო: <https://about.crunchbase.com/blog/top-govtech-companies-2019/> (20.09.2020)].

ინოვაციური ბიზნესის ფორმირება და პოლიტიკის შემუშავება დროში გახანგრძლივებული პროცესია, რომელიც მოითხოვს ახალი ტექნოლოგიების შექმნასა და დანერგვას, განათლების სისტემის სრულყოფას, მეცნიერებისა და ინფორმაციული სისტემების განვითარებას, რაც შეუძლებელია ინოვაციური პოლიტიკისა და სტრატეგიის შემუშავების გარეშე. ინოვაციური ბიზნესის ფორმირება მნიშვნელოვანია როგორც განვითარებადი, ისე განვითარებული ქვეყნებისთვის. განვითარებად ქვეყნებში ინოვაციური ეკონომიკის ფორმირებას ნაწილობრივ ინოვაციის შემოტანით, ასევე პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვითაც უზრუნველყოფენ, რომელსაც ტექნოლოგიის იმპორტი ახლავს თან ლ. (ბახტაძე, ს. დანელია, 2020).

სახელმწიფოს როლის იდენტიფიცირება ინოვაციური ბიზნესის ფორმირების პროცესში სხვადასხვა გზით შეიძლება განხორციელდეს, კერძოდ:

- მარეგულირებელი ინსტრუმენტების (ინსტიტუციები და საკანონმდებლო ბაზა) მეშვეობით;
- ეკონომიკური პოლიტიკის ინსტრუმენტების მეშვეობით;
- კერძო კომპანიების ინსტრუმენტების (კომერციალიზაცია) მეშვეობით.

ინოვაციური ბიზნესის ფორმირების პირველი კომპონენტს წარმოადგენს მარეგულირებელი ინსტრუმენტები, რომელიც გულისხმობს ქვეყნის ინოვაციური მენარმეობის განვითარებისთვის სახელმწიფო საკანონმდებლო და ინსტიტუციურ რეგულაციას, რომელიც განისაზღვრება, როგორც მთავარი ინდიკატორი. ასევე აღსანიშნავია, რომ საბაზრო ურთიერთობების მოსაწესრიგებლად, მათ შორის ინოვაციური ბიზნესის ფორმირებისათვის ინსტიტუციური და მარეგულირებელი ინსტრუმენტები იყენებენ შესაბამის საკანონმდებლო ბაზას.

საქართველოში ინოვაციური ბიზნესის ფორმირებასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო ბაზის სრულყოფა XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან დაიწყო და განსაკუთრებით 2014 წლიდან ინოვაციური ბიზნესის ფორმირების საკითხი სახელმწიფო ინტერესების პრიორიტეტულ სფეროდ იქცა. ამას მოწმობს ინოვაციების სამართლებრივი ბაზის ფორმირება, ინოვაციური მენარმეობის მშენებლობა და ეროვნული ინოვაციური სისტემის განვითარება, რაც მთელი ინოვაციური ციკლის (მეცნიერება-ტექნოლოგიები-წარმოება) შეუფერხებელ განხორციელებას უზრუნველყოფს, სადაც მთავარ როლს ბაზარი ასრულებს, სახელმწიფო კი ინოვაციური პროცესების მარეგულირებელი ხდება.

ინოვაციური ბიზნესის სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმი და მისი მხარდამჭერი ინსტიტუტები

ინოვაციური ბიზნესის ფორმირების სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმის დანიშნულებაა ხელი შეუწყოს ქვეყანაში ინოვაციური ბიზნესის ფორმირებას, შეავსოს ის ნაკლოვანებები, რომელიც საბაზრო მექანიზმს გააჩნია ამ მიმართულებით. როგორც უკვე აღინიშნა, მისი სტრუქტურა და შინაარსი დამოკიდებულია ქვეყნის ინოვაციური განვითარების დონეზე, ქვეყნის ეკონომიკურ სტრატეგიასა და ტაქტიკაზე.

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში სულ უფრო და უფრო რთულდება ბაზარზე მნიშვნელოვანი ადგილის დაკავება საწარმოებისათვის, რადგან გლობალიზაციის მხარდმა გავლენამ სრულიად შეცვალა მსოფლიო ეკონომიკის სურათი და შესაბამისად საზოგადოებისათვის აღარ წარმოადგენს ღირებულს ის საქონელი და მომსახურება, რომელიც თუნდაც რამდენიმე წლის წინ წარმოადგენდა. აქედან გამომდინარე, თუ ფირმებს სურთ ბაზარზე თავისი სახელის დამ-

კვიდრება, ამ ცვლილებებს მათ ფეხი უნდა აუწყონ, შესაბამისად დღეს ინოვაციური განვითარება საწარმოების ძირითადი საქმიანობის განუყოფელი ნაწილი გახდა, რადგანაც ის უზრუნველყოფს ბაზარზე სრულიად ახალი და გაუმჯობესებული პროდუქტებისა და მომსახურების შექმნას, ზრდის ფირმის ეფექტურობას და რაც ყველაზე მთავარია, ზრდის ფირმების, საწარმოების რენტაბელობას.

ვენჩურული ფონდების, ტექნოპარკების და ბიზნეს-ინკუბატორების შექმნა ავტომატურად არ უზრუნველყოფს ეკონომიკური განვითარების პროცესში ინოვაციური პოლიტიკის ცხოვრებაში გატარებას. შესაბამისად, საქართველოს გადაყვანა განვითარების ინოვაციურ გზაზე მოითხოვს ამ მიმართულებით დიდ ძალისხმევას ქვეყანაში და მხარდამჭერი ინსტიტუტების ეფექტიან გამოყენებას.

საქართველოში მოქმედებს მცირე და საშუალო მენარმეობის მხარდამჭერი რამდენიმე ორგანიზაცია, მათ შორის: საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატა, რომელიც დაფუძნებულია დამოუკიდებელი სახელმწიფო უწყების სახით მისი მთავარი ფუნქციაა ბიზნეს სექტორის წარმომადგენლებისათვის საინფორმაციო, საკონსულტაციო-სარეკომენდაციო მომსახურების გაწევა. ბიზნესის დაგეგმვისა და ინოვაციური მენარმეობის უნარების გაუმჯობესების ხელშეწყობა, ექსპორტის სტიმულირების გააქტიურება, ფირმების, საწარმოების ინტერნაციონალიზაციის ხელშეწყობა, მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნების სავაჭრო პარტნიორობთან, ინვესტორებთან საკომუნიკაციო-საკორდინაციო ხაზების დაკავშირება. სავაჭრო-სამრეწველო პალატის წევრობა ნებაყოფლობითია, რომელთა 90% მცირე და საშუალო მენარმეა. წევრობის გადასახადი მერყეობს ნული ლარიდან 10 000 ლარამდე და დამოკიდებულია განუთქმომსახურებაზე.

საქართველოში სავაჭრო-სამრეწველო პალატა აერთიანებს ექვს რეგიონულ პალატას, ათასზე მეტ კომპანიას, კომერციულ ბანკს და სხვა ინსტიტუტებს. პალატა არის საჯარო სამართლის სუბიექტი, მოქმედებს „სავაჭრო-სამრეწველო „პალატის შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე. იგი არის დამოუკიდებელი არასამთავრობო ორგანიზაცია. პალატის პრეზიდენტს და ვიცე-პრეზიდენტს ირჩევს ბიზნესმენთა საერთო კრება.

საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატის ფუნქციაებია:

- ბიზნეს სუბიექტებისათვის საინფორმაციო-საკონსულტაციო მომსახურების გაწევა, მათი კვალიფიკაციისა და პროფესიული განათლების ამაღლების მიზნით სწავლების ორგანიზება;
- ადგილობრივი საქონლისა და მომსახურების ექსპორტის დივერსიფიკაცია და გასაღების ხელშეწყობა;
- გამოგონებების, სასარგებლო მოდელების, სამრეწველო ნიმუშების, სასაქონლო ნიშნების, საფირმო სახელწოდებებისა და მომსახურების დასახელებების დაპატენტებასთან დაკავშირებული დოკუმენტების მომზადება;
- საქართველოში საინვესტიციო საქმიანობასთან დაკავშირებული ღონისძიებების განხორციელება, ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის დაცვის მიზნით ღონისძიებების ხელშეწყობა;
- მენარმეთა დახმარება ბიზნეს-გეგმების მომზადებაში, საქართველოს ნორმატიული აქტების განსაზღვრული მოთხოვნების შესრულებაში და სხვა ამოცანების განხორციელება;
- საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედი რეგიონული სავაჭრო-სამრეწველო პალატების საქმიანობის კოორდინაცია.

საქართველოს მთავრობამ 2014 წელს დაიწყო სახელმწიფო პროგრამა „აწარმოე საქართველოში“, ხოლო 2015 წლიდან დაიწყო „აწარმოე საქართველოს“ ფარგლებში მიკრო, მცირე და საშუალო მენარმეობის ხელშეწყობის მიმართულება, რომლის ძირითადი მიზანია საქართველოს რეგიონებში ეკონომიკური აქტივობის ზრდის ხელშეწყობა და ითვალისწინებს ორ კომპო-

ნენტს: ფინანსურ და ტექნიკურ დახმარებას. ტექნიკური დახმარების ფარგლებში ბენეფიციარები ღებულობენ ინდივიდუალურ საკონსულტაციო-სარეკომენდაციო მომსახურებას და გადიან ბიზნეს-ტრენინგებს. პროგრამის ეფექტიანობის ამაღლების, ასევე შესაძლო ხარვეზების იდენტიფიცირების მიზნით გათვალისწინებულია პროგრამის შეფასება და მონიტორინგი. ასევე თანამშრომლობა ევროკავშირთან აღმოსავლეთ პარტნიორობის ინიციატივის ფარგლებში.

საქართველო აქტიურად მონაწილეობს აღმოსავლეთ პარტნიორობის მცირე და საშუალო ბიზნესის ბლოკში და ასევე თანამშრომლობს ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციასთან (OECD), ევროპული განათლების ბლოკთან (EEF). ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკთან (EBRD) და სხვა საერთაშორისო ორგანიზაციებთან, მცირე და საშუალო მენარმეობის პოლიტიკის საუკეთესო საერთაშორისო და ევროპული პრაქტიკის ადაპტაციის მიზნით. აღმოსავლეთ პარტნიორობის ინიციატივის ფარგლებში ხორციელდება მცირე და საშუალო მენარმეობაზე ორიენტირებული პროექტები, 1000-ზე მცირე და საშუალო მენარმეს გაენია ფინანსური და ტექნიკური დახმარება. 2015 წელს ხელი მოეწერა ევროკავშირის დახმარების პროექტს, რომელიც ითვალისწინებს მცირე და საშუალო მენარმეობის მხარდაჭერას (ბიუჯეტი-44.5 მლნ.ევრო).

საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს მისიაა საქართველოში ინოვაციების და ტექნოლოგიების განვითარებისთვის საჭირო ეკოსისტემის ფორმირება, ცოდნისა და ინოვაციის კომერციალიზაციის ხელშეწყობა, ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების გამოყენების სტიმულირება ეკონომიკის ყველა დარგში, ინოვაციების და მაღალტექნოლოგიური პროდუქტების ექსპორტის ზრდისთვის საჭირო ბიზნეს გარემოს შექმნა.

საქართველოს ეკონომიკის გლობალური კონკურენტუნარიანობისა და საქართველოს სამეცნიერო პოტენციალის მაქსიმალური გამოყენების მიზნით, განისაზღვრა ქვეყნის სამი ძირითადი ტექნოლოგიური მიმართულება, რაც შესაძლებლობას მისცემს ადგილობრივ და საერთაშორისო ბიზნესს გლობალური დონის ტექნოლოგიური გადაწყვეტები შექმნას საქართველოში:

ხელოვნური ინტელექტი – საქართველოში შეიქმნება სამეცნიერო ჯგუფი, რომელიც იმუშავებს ხელოვნური ინტელექტის იმპლემენტაციაზე, განათლების, ჯანდაცვის, სოფლის მეურნეობისა და სხვა მიმართულებებით.

ფაგები – ფაგებზე მოთხოვნა მსოფლიო მასშტაბით განსაკუთრებით იზრდება, რაც გამომდინარეობს ანტიბიოტიკების რეზისტენტულობიდან ბევრი ინფექციისა თუ დაავადებების მიმართ. საქართველოს ფაგების თითქმის საუკუნოვანი კვლევის გამოცდილება აქვს, შესაბამისად ჩვენს ქვეყანას შეუძლია ფაგების მიმართულებით მნიშვნელოვანი ტექნოლოგიური პროდუქტების საერთაშორისო მასშტაბით გატანა. **აგროტექნოლოგიები** – სექტორში საქართველოს მოსახლეობის დიდი ნაწილია დასაქმებული, სწორედ ამიტომ, მნიშვნელოვანია ახალი სამეცნიერო-ტექნოლოგიური პროდუქტების შექმნა, რაც კიდევ უფრო გაზრდის ქართველი ფერმერების პროდუქტიულობასა და კონკურენტუნარიანობას.

სრულმასშტაბიანი ინკუბაციის პროექტი, რომელიც მოიცავს სტარტაპების ინკუბაციის 12 თვიან პროგრამას 3 ეტაპად: **Founder Market Fit** – პროგრამის პირველ ეტაპზე შეირჩევა 40 სტარტაპი და ორი თვის განმავლობაში დამფუძნებლები გაივლიან აქტიურ ქოუჩინგს და მენტორინგს. **MVP** – ეტაპი მოიცავს ოთხთვიან მენტორინგს მინიმალური ღირებულების პროდუქციის შექმნის, ბაზარზე ტესტირებისა და კლიენტებთან ურთიერთობის დამყარების პროცესში და ასევე 50,000 ლარის ოდენობის გრანტს MVP-ს შექმნისთვის საჭირო ხარჯების გასაწევად. აღნიშნულ ეტაპზე გადავა 20-მდე სტარტაპი. **Market Entry** – ეტაპი მოიცავს ექვსთვიან მენტორინგს ე.წ. **Traction**-ის მისაღწევად და გრანტს 150,000 ლარის ოდენობით.

ინკუბაციის პროგრამას განახორციელებს 4 საერთაშორისო ან/და ადგილობრივი ინკუბატორი, რომელიც შეირჩევა GITA-ს მიერ. პროგრამის ფარგლებში ყოველწლიურად ინკუბაციაში ჩაერთვება ჯამურად 160 სტარტაპი.

საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს თანადაფინანსების გრანტების პროგრამის ფარგლებში დაფინანსდა გლობალური მასშტაბის პოტენციალის მქონე 200-ზე მეტი ინოვაციური სტარტაპი. საგრანტო დაფინანსების ოდენობამ შეადგინა 38 მილიონი ლარი, შედეგად კი დაფინანსებულმა სტარტაპებმა ნახევარი მილიარდი ლარის კერძო ფინანსური სარგებელი მოიპოვეს და შექმნეს 3000-მდე ახალი სამუშაო ადგილი.

საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს ინიციატივით, ქვეყანაში შემოვიდა მსოფლიოს ტოპ სამ აქსელერატორში შემავალი და მძლავრი გლობალური ვენჩურული კაპიტალის პლატფორმა 500 Global-ი, რომელიც ახორციელებს საერთაშორისო დონის აქსელერაციის პროგრამას. მასში, ქართულ სტარტაპებთან ერთად, საერთაშორისო სტარტაპებიც მონაწილეობენ, რაც ხაზს უსვამს საქართველოს, როგორც რეგიონალური ინოვაციური ჰაბის როლს. ამასთან ერთად, საქართველოში პირველი ვენჩურული ფონდი შეიქმნა 20 მილიონი დოლარის კაპიტალით.

საქართველოს მასშტაბით, შეიქმნა 9 ტექნოპარკი, რომელიც უზრუნველყოფს, ერთი ფანჯრის პრინციპით, საქართველოს ინოვაციური იდეების მქონე მოქალაქეებს დაეხმაროს კომერციალიზაციაში. საგრანტო პროგრამის „25 000 ლარამდე ინოვაციების გრანტები რეგიონებისთვის“ ფარგლებში, საერთო ჯამში, დაფინანსდა 80 პროექტი.

საქართველოს მთავრობის მიერ IT კომპანიებისთვის საგადასახადო შეღავათების დაწესების შედეგად, 120 საერთაშორისო IT კომპანია შემოვიდა საქართველოში, რომელთაც, 2023 წლის 12 თვის მონაცემებით, ხელფასის სახით მილიარდი ლარი გასცეს, ამასთან შეიქმნა 10 000 – ზე მეტი სამუშაო ადგილი“. –

GITA ახორციელებს სტარტაპების დაფინანსებისა და ბიზნესის განვითარებისკენ მიმართულ სხვადასხვა პროგრამებს, ასევე სტუდენტებსა და სკოლის მოსწავლეებს სხვადასხვა ტიპის საგანმანათლებლო-შემეცნებით პროექტებს სთავაზობს.

ინოვაციების სააგენტო დაინტერესებულ პირებს სხვადასხვა უფასო მომსახურებას სთავაზობს. სააგენტო ტექნოპარკთან ერთად მოიცავს როგორც საერთო სამუშაო სივრცეს, ასევე სამრეწველო ინოვაციების უნივერსალურ ლაბორატორიას FABLAB-ს, საკონფერენციო დარბაზს, შეხვედრების ოთახებსა და სარეკრეაციო ზონას. ამასთან ინოვაციების სააგენტო სტარტაპებს უფასოდ სთავაზობს საერთო სამუშაო სივრცეს, ე.წ. co-working-ს. საერთო სამუშაო სივრცე არის უნიკალური ადგილი მოტივირებული, აქტიური და სიახლეების მოყვარული ადამიანებისთვის. ეს არის სივრცე, სადაც იკრიბებიან საერთო ინტერესისა და ღირებულების მქონე ინოვატორი ადამიანები ახალი კავშირებისა და საქმიანი კონტაქტების დასამყარებლად. საერთო სამუშაო სივრცის კარი ღიაა, როგორც მეწარმეებისა და სტარტაპებისთვის, ისე კერძო პირებისთვის. ტექნოპარკის სივრცე გთავაზობთ სრულ საოფისე ინფრასტრუქტურას, მაღალსიჩქარიან ინტერნეტს, თანამედროვე, კომფორტულ გარემოსა და თქვენზე მორგებულ სერვისებს.

ტექნოლოგიურ, საგანმანათლებლო და პროფესიონალურ რესურსებზე წვდომას ახორციელებს ფაბლაბი: ფაბლაბი არის უნიკალური სივრცე ნებისმიერი მოქალაქისათვის, რომელსაც აქვს იდეა და სურს მისი განხორციელება ან სტარტაპ ბიზნესად ჩამოყალიბება. ფაბლაბი ყველას აძლევს საშუალებას, ჰქონდეს წვდომა თანამედროვე ტექნოლოგიებსა და დანადგარებზე. ის მორგებულია ნებისმიერ მომხმარებელზე და ხელს უწყობს იდეების გენერირებას.

ტექნოპარკები აერთიანებს ბიზნეს-ინკუბატორებს, ლაბორატორიებსა და ტექნოპარკებს რეკრეაციულ და სასწავლო სივრცეებს. 2016 წელს საქართველოში ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების ხელშეწყობით გაიხსნა პირველი ტექნოლოგიური პარკი, სადაც არის ტექნოპარკის ფაბლაბი⁷. მისი მიზანია, მსოფლიოს შესთავაზოს ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის მშენებლობის განსხვავებული, უნიკალური მოდელი. ფაბლაბების განვითარება მნიშვნელოვანია როგორც ახალი სტარტაპ ბიზნესების ჩამოყალიბებისთვის, ასევე მცირე პერსონალური წარმოების ხელშეწყობისთვის. ეს იმას ნიშნავს, რომ სასურველი ინდივიდუალური დიზაინისა თუ

ფუნქციების მქონე პროდუქტის დასამზადებლად აუცილებელი აღარ იქნება დიდ ქარხნებთან და წარმოებებთან ურთიერთობა და ეს ყველაფერი ლოკალურად, ფაბრიკების ბაზაზე მოხდება. პროფესიული სასწავლებლების ბაზაზე საქართველოში 14 სამრეწველო ინოვაციების ლაბორატორია ფუნქციონირებს, შექმნილია ასევე ინოვაციების ბიზნეს ინკუბატორები. საქართველოში სამეცნიერო კვლევების განვითარებას ემსახურება 2010 წელს დაარსებული სსიპ შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდი, რომლის მიზანია სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუციებისა სამეცნიერო-კვლევითი პოტენციალის შესაძლებლობების ზრდა და საერთაშორისო აკადემიურ სივრცეში ქართველ მკვლევართა საერთაშორისო სამეცნიერო სივრცეში ინტეგრაციის ხელშეწყობა, სახელმწიფო საგრანტო კონკურსების, მიზნობრივი პროგრამებისა და პროექტების დაფინანსება. ფონდი კონკურსის საფუძველზე გასცემს გრანტებს მეცნიერების ყველა დარგში მცირემაშტაბიანი კვლევების ჩატარებისათვის.

ფაბლაბი 7 იგივე ფაბრიკაციის ლაბორატორია, რომელიც მაღალტექნოლოგიური დანადგარებითაა აღჭურვილი. ფაბლაბის ლაბორატორიაში შესაძლებელია მომხმარებელმა განახორციელოს ციფრული ფაბრიკაცია.

ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის საკითხებს საქართველოში უზრუნველყოფს საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრი – „საქპატენტი“, რომელიც საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად განსაზღვრავს ინტელექტუალური საკუთრების პოლიტიკას. ინტელექტუალური საკუთრების პოლიტიკის წარმართვა სწორედ ამ საკანონმდებლო ბაზაზე ხორციელდება. ამ მხრივ, 2022-2023 წლებში აღსანიშნავია, განსაკუთრებულად დიდი აქტივობა, რომელიც მტკიცდება გამოგონებაზე შეტანილი განაცხადების გაზრდილი რაოდენობით.

დასკვნა და რეკომენდაციები

მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაში ეკონომიკის განვითარების მნიშვნელოვან ფაქტორად არა მხოლოდ ბუნებრივი რესურსები, სასარგებლო წიაღისეული, ტერიტორიული ფართობი, დემოგრაფიული რიცხოვნობა, არამედ პრიორიტეტი ინოვაციური მიდგომების გათვალისწინებაა, რომელიც ქვეყნის ეკონომიკური კონკურენტუნარიანობის ერთ-ერთ მთავარ წინაპირობას წარმოადგენს. ინოვაციური მენარმეობის ფორმირება განათლების, ვაჭრობის, ინვესტიციებისა და ფინანსების დეცენტრალიზაციის მიმართულებით ეფექტიანი ინსტრუმენტების შერჩევას საჭიროებს, რაც აღნიშნულ სფეროებში ინოვაციების დანერგვისთვის ნოყიერ ნიადაგს ქმნის, რომელიც სახელმწიფო რეგულირების ინსტრუმენტების სხვადასხვა კომბინაციების ოპტიმალური შეთანხმებით მიიღწევა.

ემპირიული კვლევებისა და შედარებითი ანალიზის საფუძველზე შესაძლებელია ჩვენი მოსაზრებები დასკვნის სახით ჩამოვყალიბოთ: საქართველოში და სხვა განვითარებად ქვეყნებში ეკონომიკური განვითარების დასაჩქარებლად აუცილებელია ინოვაციური ბიზნესის აღმშენებლობა. აღნიშნულ პროცესში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სახელმწიფოებრივ რეგულირების პოლიტიკას, რისთვისაც ქვეყანაში უნდა არსებობდეს ინოვაციური ბიზნესის განვითარების სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმი. მისი დანიშნულებაა ხელი შეუწყოს ინოვაციური მენარმეობის ფორმირებას, შეავსოს ის ნაკლოვანებები, რომელიც საბაზრო მექანიზმს გააჩნია ამ მიმართულებით.

საქართველოში სახელმწიფოს მხრიდან აუცილებელია ინოვაციური პროცესების რეგულირება, განსაკუთრებით ნიშანდობლივია 2014-2015 წლიდან ქვეყნის განვითარების პრიორიტეტულ მიმართულებად აღიარებულია ინოვაციური განვითარება და საკანონმდებლო-ნორმატიული ბაზის სრულყოფილება. საქართველოში ინოვაციური მენარმეობის ფორმირების პროცესი შეიძლება ითქვას საშუალო დონეზე, მაგრამ თანამედროვე მსოფლიოს განვითარების ინო-

ვაციური მასშტაბები საჭიროებს ქვეყნის ადაპტაციასა და შესაბამისობას. ამდენად საჭიროა ქვეყნის ინოვაციური პოლიტიკის ძირეულ განვითარება და პროგრესი.

სახელმწიფოებრივი რეგულირების მექანიზმის შემუშავების დროს, უნინარეს ყოვლისა, უნდა განისაზღვროს თუ რა ელემენტებისაგან შედგება ის. ინოვაციური მენარმეობის ფორმირების სახელმწიფო რეგულირების მექანიზმის ფორმირებასა და მართვას ახორციელებენ რეგულირების სახელმწიფო ორგანოები, ხოლო ამ მექანიზმის ძირითადი ელემენტებია: რეგულირების საკანონმდებლო და ნორმატიული ბაზა; რეგულირების ინსტრუმენტები; რეგულირების ინდიკატორთა სისტემა; ინოვაციური სისტემის ინფრასტრუქტურა; ინოვაციური მენარმეობის ფორმირების ღონისძიებათა სისტემა. რყველა ეს ელემენტი ნაშრომში დახასიათებულია ცალ-ცალკე, ამასთან გამოვლენილია საქართველოში ინოვაციური განვითარების სფეროში არსებული ნაკლოვანებები და დასახულია ინოვაციური ბიზნესის ზოგადი მიმართულებები.

დასკვნის სახით ინოვაციური ბიზნესის სახელმწიფოებრივი რეგულირების მექანიზმის ზოგადი მიმართულებები საქართველოში შეიძლება შემდეგნაირად ჩამოვყალიბოთ:

1. სახელმწიფოს მიერ ინოვაციური პოლიტიკისა და თანამედროვე სტრატეგიის შემუშავება;
2. ეროვნული ინოვაციური მენარმეობის განვითარება და პროგრესი;
3. ინოვაციური ინფრასტრუქტურის განვითარება და ინსტიტუციების ეფექტიანი გამოყენება;
4. ტექნოლოგიების შიგა და საერთაშორისო სატრანსფერო, ინოვაციური და ვაუჩერული სისტემების დანერგვა;
5. სამეცნიერო-ტექნიკური პროგრესის მაქსიმალურად გათვალისწინება და განათლების სისტემის შესაბამისი მოდერნიზება;
6. სამეცნიერო კვლევების მომსახურების სისტემის სრულყოფა;
8. ინოვაციური მენარმეობის განვითარების დაჩქარება მცირე და საშუალო ბიზნესში;
9. რეგიონების დონეზე ინოვაციური მენარმეობის განვითარება და დაფინანსების ხელშეწყობა;
10. დონორების მიერ განხორციელებული პროექტების დანერგვის მხარდაჭერა;
11. კონკურენტუნარიანი მენარმეობის განვითარება;
12. სოფლის მეურნეობის ინოვაციური განვითარება;
13. მეცნიერებას, ბიზნესსა და სახელმწიფოს შორის კავშირურთიერთობების გაძლიერება;
14. ინტელექტუალური საკუთრების სამართლებრივი დაცვა და რეგულირება.

ლიტერატურა

1. რ. აბესაძე(2017) „ინოვაციური ეკონომიკის ფორმირების სახელმწიფო რეგულირების პრობლემები“. გ. წერეთლის 65-ე წლის იუბილისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალების კრებულში: ეკონომიკური განვითარების სტრუქტურული და ინოვაციური პრობლემები. საქართველოში თსუ პაატა გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტის გამომცემლობა. თბ.,
2. ბედიანაშვილი გ, (2017) „ცოდნის ეკონომიკის ფორმირება და ინოვაციური სამენარმეო პოლიტიკა: ინსტიტუციური ასპექტი“. ჟურნალი „გლობალიზაცია და ბიზნესი“, N3, გვ. 10-17.
3. ზ. წერეთელი (2019) „ბიზნესი, როგორც სახელმწიფოს ეკონომიკის განვითარების ბერკეტი და მასში არსებული პრობლემები. სახელმწიფოს ეფექტიანი მართვის პრობლემები. XXXII საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. თბ., საერთაშორისო გამომცემლობა „პროგრესი“, გვ. 45-46

4. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო. საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს დებულების დამტკიცების შესახებ. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ბრძანება №1-1/66. 5 მარტი 2014 წელი. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2269957>
5. საქართველოს კანონი „საქართველოს 2023 წლის ბიუჯეტის შესახებ“;
6. საქართველოს კანონი ინოვაციების შესახებ. 2016

ინტერნეტ წყაროები

1. www.geostat.ge – საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური.
2. www.mof.ge – საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო.
3. www.nbg.gov.ge – საქართველოს ეროვნული ბანკი.
4. www.oecd.org – ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია.
www.gita.gov.ge – საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო.
5. www.economy.ge – საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო
6. www.worldbank.org
7. www.ec.europa.eu/eurostat
8. <https://www.sakpatenti.gov.ge/ka>

INNOVATIVE BUSINESS STATE REGULATION POLICY AND ITS SUPPORTING INSTITUTIONS IN GEORGIA

Lali Khikhadze

TSU Faculty of Economics and Business

International Business Direction

Associate Professor

Summary

Innovative policy of the state is a constituent part of the socio-economic policy, which determines the goals, directions and methods of activities of state authorities in the field of innovation. The main task of innovative policy at the modern stage is to create such a system that will be able to use national intellectual policy and the achievements of modern techniques and technologies to produce competitive products.

On the basis of empirical studies and comparative analysis, it is possible to formulate our opinions as a conclusion: in order to accelerate economic development in Georgia and other developing countries, it is necessary to build innovative businesses. In the mentioned process, great importance is given to the policy of state regulation, for which there should be a mechanism of state regulation of innovative business development in the country. Its purpose is to facilitate the formation of innovative business, to fill the gaps that the market mechanism has in this direction.

In conclusion, the general directions of the mechanism of state regulation of innovative business in Georgia can be formulated as follows:

- 1. Development of innovative policy and modern strategy by the state;*
- 2. Development and progress of national innovative entrepreneurship;*
- 3. Development of innovative infrastructure and effective use of institutions;*

- 4. Introduction of internal and international technology transfer, innovative and voucher systems;*
- 5. Maximum consideration of scientific and technical progress and appropriate modernization of the education system;*
- 6. Perfection of the scientific research service system;*
- 8. Accelerating the development of innovative entrepreneurship in small and medium-sized businesses;*
- 9. Development of innovative entrepreneurship at the level of regions and promotion of financing;*
- 10. Supporting the implementation of projects implemented by donors;*
- 11. Development of competitive entrepreneurship;*
- 12. Innovative development of agriculture;*
- 13. Strengthening of connections between science, business and the state;*
- 14. Legal protection and regulation of intellectual property.*

Key words: *innovative business, state innovative policy, regulatory instruments, supporting institutions, regulatory legal framework and normative acts.*